

Utlåtande gällande lagförslag om allmänt stöd till arbetslösa

Landskapsregeringen begär om utlåtande gällande lagförslag om allmänt stöd till arbetslösa. Funktionsrätt Åland r.f. (förbundet) representerar genom sina medlemsföreningar cirka 4 500 personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga på Åland. Yttrandegruppen, som består av representanter från förbundet och dess 11 medlemsföreningar, har tillsammans behandlat förslaget och lämnar följande utlåtande:

Förbundet ser positivt på ambitionen att förenkla systemet för arbetslösa arbetssökande. Det nuvarande systemet upplevs ofta som komplicerat och svårnavigerat. Dock ser vi stora orosmoln kring den föreslagna lagändringen.

Lagen innebär att Finland rör sig från ett rättighetsbaserat arbetslöshetsersättningssystem till ett behovsprövat system som ställer fler villkor på förmånstagaren. Efter förändringen beaktas alla förmånstagarens disponibla inkomster, samtidigt som personen åläggs att uppfylla de krav som myndigheterna ställer för att få stöd. Stödet blir således grundat både på personens ekonomi och beteende. System som grundar sig på otydliga kriterier riskerar att bli godtyckliga.

Om en person försummar sina förpliktelser kan hen bli av med det allmänna stödet och de facto hänvisas till sistahandsstödsystemet, utkomststödet, vilket också är behovsprövat. Numera krävs det av personer som uppbär utkomststöd att de söker arbete. Om de inte gör det efter myndigheternas uppmaning kan de bli av med det grundläggande utkomststödet med maximalt upp till 50 procent av hela stödsumman. För personer som hamnar i en gränsszon, där de varken har rätt till stöd på grund av funktionsnedsättning och samtidigt inte

kan arbeta eller har ytterst svårt att få ett arbete som passar deras situation, kan dessa krav leda till ökat lidande.

Vidare upplevs de faktorer som kommer att spela roll vid behovsprövningen som något otydliga. Kommer behovsprövningen för det allmänna stödet att likna den som prövning som görs vid en utkomststödansökan? Hur kommer tillgångar som till exempel ett privat pensionssparande eller bil att inverka på den sökandes möjlighet att beviljas allmänt stöd? För att förmånssystemet ska uppfattas som tydligt och förutsägbart för sökande krävs att de kriterier på vilken handläggningen baseras görs klara och lättförståeliga.

I förslagets ekonomiska konsekvensanalyser framgår det att flera omfattande försämringar i socialskyddet har lett till en situation där fattigdomen ökar i Finland. Vi ser med stor oro på denna utveckling, inte minst eftersom familjer får det allt svårare och personer med funktionsnedsättning redan från början är den samhällsgrupp som drabbas hårdast av fattigdom. Statistikcentralens beräkningar från 2023 visar att allvarlig materiell och social deprivation upplevdes av 6,1 procent av personer med funktionsnedsättning, medan motsvarande andel bland övriga personer över 16 år var 1,3 procent. Vidare visar THL:s befolkningsundersökning *Hälsosamma Finland*, som genomfördes hösten 2022 och våren 2023, att fattigdom är ett utbrett problem i landet. Studien visar att 18 procent av männen och 23 procent av kvinnorna i Finland har varit tvungna att avstå från mat, läkemedel eller läkarbesök på grund av ekonomiska svårigheter.

I sammanhanget vill vi påminna landskapsregeringen om att fattigdom inte enbart är ett liv utan pengar, utan också ett liv utan möjligheter. Fattigdom är direkt kopplad till faktorer såsom hälsa, utbildning, ålder, kön och funktionsförmåga. Personer som lever i fattigdom har generellt sett sämre hälsa, lägre utbildningsnivå och kortare förväntad livslängd än personer som inte lever i fattigdom. Barnfattigdom tenderar också, enligt studier, att få långvariga effekter på individen och att föras vidare till nästa generation.¹

¹ Rädda barnen Sverige. 2025. *Barnfattigdomsrapporten: En ny verklighet*. <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/barnfattigdom/barnfattigdom/>

Vidare ser vi att lagförslaget inte har tagit i beaktande UNCRPD-kommitténs avslutande iakttagelser till Finland och Åland.² UNCRPD-kommittén uttryckte i september 2025 oro över att nedskärningar i socialskyddet i Finland och på Åland får en oproportionerligt negativ effekt på personer med funktionsnedsättning. Kommittén underströk att statens besparingsåtgärder slår särskilt hårt mot personer med funktionsnedsättning och deras representativa organisationer. Detta kan innebära en tillbakagång i rättigheterna, i strid med de förpliktelser staten har åtagit sig att följa. UNCRPD-kommitténs uttalande bör ses mot bakgrund av att FN-kommittén för Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen) redan år 2021 konstaterade att nedskärningar av sociala förmåner och indexfrysningar av folkpensionen under åren 2015–2019 hade lett till att förmånerna blivit otillräckliga i förhållande till landets skyldigheter enligt ESK-konventionens artikel 9 (rätten till social trygghet). Finlands socialskydd är med andra ord redan för lågt, och inga ytterligare försämringar bör genomföras.

Vi är medvetna om att Finland befinner sig i ett ekonomiskt svårt läge, vilket delvis förklarar statens nedskärningar. Förslaget är enligt vår bedömning en del av statens inbesparingsåtgärder som riskerar att slå oproportionerligt hårt mot personer med funktionsnedsättning. Enligt beräkningar förväntas lagen leda till att Arbetskraftsmyndigheternas arbetsmängd minskar med cirka 450 årsverken till följd av det föreslagna allmänna stödet, reformen av utkomststödet (RP 116/2025 rd) och reformen av Arbetskraftsservicen (RP 108/2025 rd), även om en del av de ändringar som föreslås i dessa propositioner ökar arbetsmängden”. Vi önskar få tydliggjort hur lagförslaget förväntas leda till minskade årsverken inom AMS samt vilka konsekvenser förslaget kommer att få för AMS nuvarande arbetssätt.

Funktionsrätt Åland tackar för möjligheten att lämna synpunkter på lagförslaget.

² CRPD/C/FIN/CO/1. *Concluding observations on the initial report of Finland.*
https://um.fi/documents/35732/0/CRPD_C_FIN_CO_1.pdf/3e5cc80e-43c9-8ceb-919e-8ae1c166d746?t=1756899134170

Mariehamn, 7 januari 2026

Jan Salmén

Ordförande

Karl Wahlman

Verksamhetsledare

Funktionsrätt Åland rf

Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn

+358 (0)18 22 360, info@handicampen.ax

www.handicampen.ax

